

UPPSALA
UNIVERSITET

2003-01-10

Bilaga

Till
Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden

Kansliet för humaniora och
Samhällsvetenskap
Thord Österberg

Besöksadress:
S:t Olofsgatan 10B

Postadress:
Box 256
751 05 Uppsala

Telefon:
018 - 471 19 01
070 - 521 26 08

Telefax:
018 - 471 16 55

Hemsida:
www.hum-sam.uu.se/

E-post:
Thord.Osterberg@uadm.uu.se

Office for Humanities
And Social Sciences

Visiting address:
S:t Olofsgatan 10B

Postal address:
Box 256
SE-751 05 Uppsala
SWEDEN

Telephone:
+46 18 471 19 01
070 - 521 26 08

Telefax:
+46 18 471 16 55

Web site:
www.hum-sam.uu.se/

E-mail:
Thord.Osterberg@uadm.uu.se

Regional samverkan – regionalt samarbete

I någon mening har lärarutbildning alltid stått i nära samklang med förskolor och skolor när det gäller utbildningen av lärare. Praktik förlagd till förskola och skola var tidigare ett mycket omfattningsrikt inslag under lärarutbildningen, vilket medförde att lärarutbildare ofta utförde sitt arbete i de skolor där deras studenter praktiserade. Sådana kontakter kunde leda till gott samarbete och lärare i förskola och skola fick kunskaper om lärarutbildarnas kompetenser. Fortbildning blev därför redan tidigt en viktig del av lärarutbildares arbete. Ofta fick den arbetsinsatsen skötas vid sidan av det ordinarie arbetet som lärarutbildare, men med tiden kom den mer och mer att regleras i takt med att allt fler insåg den ömsesidiga betydelsen av att lärarutbildare bedrev fortbildning. Lärarutbildningen kunde förändras utifrån skolans utveckling och vice versa.

I samband med skolreformer har lärares fortbildning ofta betraktats som ett styrmedel för att förverkliga läroplansintentioner. Detsamma har gällt vid införandet av nya läroplaner, exempelvis 1998, då förskolans första läroplan tillskapades. Under vissa perioder har såväl lärarutbildningsinstitutioner som skolor kompenserats ekonomiskt av staten för att utbildningar, i syfte att anpassa skolpersonalens kompetens till nya krav och förväntningar, ska komma till stånd. Utbudet av fortbildning har styrts av beställningar från statliga ämbetsverk och utformats av högskolornas lärarutbildare.

De förändringar som genomfördes under början av 1990-talet innebar att även den statliga styrningen av fortbildning ändrades. På olika sätt markerades att skolpersonalens kompetensutveckling var huvudmannens, dvs kommunens, ansvar och angelägenhet. Tidigare hade staten i stor utsträckning initierat och finansierat fortbildning. Nu förväntades kommuner, gärna i dialog med högskolor, komma fram till vilken typ av kompetenshöjande insatser som behövdes. Förändringen ställde nya krav på både kommunens skolansvariga och lärarutbildningarnas utbildningsansvariga. Krympande ekonomiska ramar för skolverksamhet tillsammans med en ovana vid att långsiktigt planera kompetensutvecklingsinsatser bidrog till att det förväntade samarbetet inte alltid uppstod.

I och med rapporten "Läroarutbildning i förändring" (1996:16 i departementsserien Ds) omnämns för första gången regionala utvecklingscentra officiellt. Huvudsakligen tar förslaget om regionala utvecklingscentra sin utgångspunkt i en positiv syn på decentraliseringen. Den allra viktigast tanken bakom idén om regionala utvecklingscentra är att de skall ses som ömsesidiga förmedlare mellan läroarutbildning och förskolor/ skolor för att ytterst påverka läroarutbildningen. Synpunkten att läroarutbildningen bidrar till skolutveckling var etablerad men med rapporten "Läroarutbildning i förändring" förstärktes just ömsesidigheten i synsättet på utvecklingspåverkan genom att understryka att läroarutbildning kan förändras genom att ta intryck av förskolans och skolans utveckling. Många, för att inte säga alla, universitet och högskolor med läroarutbildning kom att reagera positivt på rapporten och på olika sätt organisera regionala utvecklingscentra. Några inrättade fasta organisationer för det regionala samarbetet med egen personal medan de flesta etablerade samarbetet i mindre fasta strukturer.

Vid Uppsala universitets läroarutbildning kontaktades alla de kommuner som medverkade i läroarutbildningarna för att diskutera innehåll och former för samverkan inom ett regionalt utvecklingscentrum. En grupp, styrgruppen för regionalt utvecklingsarbete, med representanter för kommuner och universitet bildades. Den kom regelbundet att träffas för att diskutera och informera om viktiga samarbetsfrågor som rör förskola, skola och läroarutbildning. Över tiden kom innehållet i arbetet att förändras och en skolchefsgrupp övertog den största delen av ansvaret i samarbete med ledningen för läroarutbildningen. Vid styrgruppens sammanträde 2002-03-14 tillsattes en grupp för att utarbeta ett förslag till hur samråd på bästa sätt kan ske avseende verksamhetsplanering. Gruppen kom att bestå av utbildningsledare Thord Österberg, studierektor Annika Zetterström samt universitetsadjunkt Kristina Malmberg.

Tredje uppgiften

I regleringsbrevet för 2003 uttrycker regeringen att ett av tre gemensamma mål för högskoleverksamheten är att universitet och högskolor skall

- informera om sin verksamhet,

- samverka med det omgivande samhället och i ökad utsträckning integrera denna samverkan i utbildning och forskning,
- i sin verksamhet aktivt använda och dra nytta av erfarenheter i det omgivande samhället,
- i ökad utsträckning och i nära samverkan med arbetslivet utforma utbildningar som är attraktiva för studenterna och samtidigt svarar mot arbetsmarknadens behov, nationellt och regionalt, samt erbjuda uppdragsutbildning och
- utveckla sin roll i det livslånga lärandet, samt i samarbete med andra lärosäten, kommuner och företrädare för arbetsmarknaden utveckla metoder för bedömning av reell kompetens.

Universitetet skall till regeringen vart fjärde år, med början 2003, redovisa samverkan med det omgivande samhället och den skall avse målets samtliga delar.

Ovan nämnda gemensamma mål för universitetets verksamhet är till alla delar applicerbart på samverkan och samarbete vid ett regionalt utvecklingscentrum. För de lärosäten som bedriver lärarutbildning uttrycker regeringen i regleringsbrevet att de skall medverka i uppbyggnaden av regionala centrum och att dessa skall främja bl.a. utveckling av lärarutbildningen och kompetensutvecklingen av lärare. Av universitetets årsredovisning skall antalet och inriktningen på samverkansprojekt/ aktiviteter vid de regionala centrumen framgå.

Regional samverkan idag

För närvarande är det flera verksamheter inom lärarutbildningen vid Uppsala universitet som har kontakter med kommunernas skolverksamhet. Det sker främst inom ramen för den verksamhetsförlagda utbildningen och genom den uppdragsverksamhet som Enheten för kompetensutveckling ansvarar för. Även forskningsprojekt, rektorsutbildning och skolans internationella fortbildning ingår i den regionala samverkan.

Den statliga styrningen upphörde inte vid den sk. kommunaliseringen av skolan utan förändrade snarare sin form. Under senare delen av 1990-talet understöddes kompetensutveckling genom projektmedel från Skolverket. Kommuner eller skolor som med högskolans hjälp anordnade

kompetensutveckling för sin pedagogiska personal inom nationellt prioriterade områden kunde beviljas statligt ekonomiskt stöd. Andra insatser som förutsätter samverkan mellan kommuner och högskolor har därefter vuxit i omfattning.

Vid mitten av 1990-talet, då Enheten för kompetensutvecklings verksamhet vid institutionen för lärarutbildning grundlades, fanns det hos kommunala tjänstemän och rektorer en viss ovana och osäkerhet i kontakterna med högskolorna. Genom bl.a olika typer av stimulansinsatser från Skolverket igångsattes under senare delen av 90-talet ett antal skolutvecklingsprojekt där högskolor anlätades för olika typer av kompetenshöjande uppdrag. Under år 1998 var exempelvis Uppsala Universitet involverad i 20 sådana projekt och beviljades nästan 4 miljoner kronor. Därmed grundlades också det informella kontaktnätet mellan Enheten för kompetensutveckling och flera av kommunerna i regionen som i vissa fall också har fördjupats.

Villkoren och förutsättningarna för regional samverkan har på många sätt förändrats de senaste åren. I kommunerna finns både en större medvetenhet och större säkerhet vad gäller kompetens och utvecklingsfrågor. Vid Institutionen för lärarutbildning har det genom den uppdragsverksamhet som bedrivits inom Enheten för kompetensutveckling utvecklats god kännedom om hur kommuner, förskolor och skolor ser på både skolutveckling och lärarutbildning.

Samarbetet med det omgivande samhället sker idag inte enbart i form av kompetensutveckling av personalen inom förskola och skola. Exempel på myndigheter, statliga verk och intresseorganisationer som Enheten för kompetensutveckling samarbetar med kan göras lång. Några exempel är Arbetsmarknadsverket, Länsbiblioteken, Räddningsverket, SLU, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och Skolverket bl a i samband med de utvecklingsdialoger som Skolverket nu genomför.

Nya utmaningar

Propositionen 2001/ 02:15 "Den öppna högskolan" med krav på breddad rekrytering och nya vägar till högskolan pekar på flera insatser som kan göras i samverkan inom ett regionalt utvecklingscentrum. För att utjämna snedrekryteringen har frågorna om värdering av reell kompetens, validering och

rekryteringsåtgärder stort värde. När det gäller dessa frågor behöver kompetensen vidgas inom lärarutbildningen främst genom samarbete med representanter för det omgivande samhället. Att anordna collegeutbildningar och utvidgade basår innebär att finna nya vägar för att rekrytera studenter till högskolan. Sådana arrangemang bör utformas i nära samarbete med kommuner och skolor. Andra åtgärder som att öppna högskolan för omvärlden och att bli än mer aktiv med att erbjuda uppdragsutbildning är också lämpliga frågor för samverkan i regionalt utvecklingscentrum.

I regionen är fyra kommuner utvalda i ett rikstäckande projekt Attraktiv skola, vars främsta syfte är att sörja för en fortsatt god lärartillgång i landet. Höga förväntningar ställs på att detta skall ske bl a genom ett närmare samarbete med närliggande högskolor. Inrättandet av karriärtjänster och möjligheten att tillskapa s k magistrandtjänster är ett konkret exempel som gärna nämns. När universitetet inbjuds möts vi inte sällan av höga förväntningar på vad universitetet kan bidra med.

Lärare i förskola och skola har fått en starkare roll i lärarutbildningen genom riksdagens beslut om en förnyad lärarutbildning (prop 1999/ 2000:135). Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen inom allmänt utbildningsområde och inriktningar innebär en både bredare och mer fördjupad uppgift för de kommunala lärarutbildarna. Den delen av lärarutbildningen ställer stora krav på att universitetets och kommunernas lärare samarbetar. Ett sådant forum för samarbete bör kunna vara regionalt utvecklingscentrum.

Arbetet med ovan nämnda frågor ger såväl kommunerna som högskolan vinster. Kvaliteten på lärarutbildningen är naturligtvis delvis avhängig av det samarbete lärarutbildningen har med kommunerna, skolenheterna och de lärare i förskola och skola som medverkar i lärarutbildning (kommunala lärarutbildare). Kommunerna och skolorna har också vinster att göra genom kontakter både om grundutbildningsfrågor och om skolutvecklingsstöd av olika slag. Ett ofta framfört önskemål är att skolforskning i högre grad än idag tar sin utgångspunkt i frågor man ställer i den vardagliga verksamheten. Få av universitetets lärarutbildare har idag någon skoltjänst. Ska de utbildningar lärarutbildningen erbjuder inom såväl grundutbildning som kompetensutveckling kännas relevanta och aktuella för de

studerande måste de som arbetar med att ta fram kurserna och undervisar inom dem, veta hur vardagen i svensk skola ser ut.

Att det tillskapas goda möjligheter för redan verksamma pedagoger att kontinuerligt utveckla och fördjupa sitt yrkeskunnande ser vi som en angelägen uppgift för såväl skolansvariga inom skolväsendet som för den utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden. Uppgiften kan ses som ett led i en strävan att långsiktigt höja kvaliteten i lärarprogrammen. Att de lärarstuderande möter kompetenta och kunniga lärare under sin verksamhetsförlagda utbildning är synnerligen värdefullt.

Som framgår av ovanstående samarbetar lärarutbildningen med det omgivande samhället inom en rad områden, dock utan att ha någon klar struktur i detta samarbete eller någon organisation som stöd. Det innebär att en rad samordningsvinster ej kommer till stånd, vissa brister vad gäller kontinuitet uppstår och spridning av exempelvis resultat av forskning och skolutveckling försvåras.

Förslag

Vi (Kristina Malmberg, Annika Zetterström och Thord Österberg) föreslår att Utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden går vidare i frågan om att inom ett regionalt utvecklingscentrum etablera ett fastare samarbete mellan lärarutbildningen vid Uppsala universitet och kommuner, förskolor, skolor, myndigheter, organisationer och näringsliv. En arbetsgrupp bör få i uppdrag att se över vilken organisation och struktur som krävs för bästa möjliga samverkan i frågor som rör grundutbildning av lärare, skolutveckling, professionsanknuten forskning, kompetensutveckling m.m. Organisationen bör anpassas till det innehåll som arbetsgruppen föreslår och dessutom skall gruppen lämna förslag på finansiering av verksamheten. Arbetsgruppen bör bestå av representanter för kommuner, Institutionen för lärarutbildning, andra institutioner som medverkar i lärarutbildning, studenter, fakultetsnämnden och kansliet.

UPPSALA
UNIVERSITET

7 (1)

Kristina Malmberg

Annika Zetterström

Thord Österberg